

Cyprian T. Lachowicz

Freefem++
Bardzo krótkie wprowadzenie¹

Opole 17 kwietnia 2011

¹ Praca poniższa jest to swobodna wariacją na temat freefem++. Napisana została na podstawie swobodnych tłumaczeń (bardzo skróconych, z niewielkim udziałem własnym) podręczników do Freefem++ autorstwa F. Hechta, O. Pironneau, A. Le Hyaric i K. Ohtsuka oraz innych materiałów znalezionych w Internecie. Pojawiają się tu również własne przemyślenia autora

Spis treści

Rozdział 1. Podstawy	1
1.1. Jak zacząć	1
Rozdział 2. Sformułowania wariacyjne słabe podstawowych równań fizyki matematycznej	4
2.1.	4
Rozdział 3. Przykłady zagadnień	5
3.1. Zadanie Lamé	6
3.1.1. Duży przykład	9

Rozdział 1

Podstawy

1.1. Jak zacząć

Poniziej pokażemy jak rozwiązać problem Poissona¹ wykorzystując metodę elementów skończonych. Dla danej funkcji $f(x,y)$ poszukujemy funkcji $u(x,y)$ spełniającej równanie

$$\begin{aligned} -\Delta u(x,y) &= f(x,y), \\ (x,y) \in \Omega, \quad \Delta u &= \frac{\partial^2 u}{\partial x^2} + \frac{\partial^2 u}{\partial y^2}, \\ u(x,y) &= 0 \text{ dla } (x,y) \in \partial\Omega. \end{aligned} \tag{1.1.1}$$

gdzie: Ω – powierzchnia na której analizujemy równanie
 $\partial\Omega = C$ – brzeg ograniczający powierzchnię Ω .

Założmy, że brzeg zadany jest funkcją parametryczną

$$C = (x,y) \rightarrow x = \cos(t), y = \sin(t), 0 \leq t \leq 2\pi$$

Program rozwiązujący równanie 1.1.1 ma postać

```
1 : border C(t=0,2*pi){x=cos(t); y=sin(t);}
2 : mesh Th = buildmesh (C(50));
3 : fespace Vh(Th,P2);
4 : func f= x*y;
5 : Vh u,v;
6 : problem Poisson(u,v,solver=LU) =
7 : int2d(Th)(dx(u)*dx(v) + dy(u)*dy(v))
8 : - int2d(Th)( f*v )
9 : + on(C,u=0) ;
10 : real cpu=clock();
11 : Poisson;
12 : plot(u);
13 : cout << " CPU = " << clock()-cpu << endl;
```

Numery linii oraz „;” nie są częścią kodu i napisane zostały tylko dla ułatwienia jego analizy.

Linia pierwsza Polecenie `border` umożliwia analityczną definicję brzegu C w postaci parametrycznie zadanego okręgu. O tym, że zdefiniowano koło, a nie otwór w powierzchni, decyduje sposób zadania parametru $t=0,2\pi$. Jeśli definiujemy $t=2\pi,0$ to otrzymujemy otwór. Brzeg w naszym przykładzie nazywa się „C”. Wycięcie eliptycznego otworu z powierzchni Ω wymagało by zdefiniowania po linii nr. 1 polecenia

```
border D(t=2*pi,0){x=0.1+0.3*cos(t); y=0.5*sin(t);};
```

oraz przebudowy linii 2 do postaci:

```
mesh Th = buildmesh (C(50)+D(50));
```

Linia druga Podział powierzchni Ω na trójkąty odbywa się poleceniem `buildmesh(C(50))`, gdzie liczba 50 oznacza planowaną liczbę trójkątnych elementów skończonych.

¹ Rozdział jest swobodnym tłumaczeniem (bardzo skróconym, z niewielkim udziałem własnym) rozdziału 2 podręcznika Freefem++ F. Hechta, O. Pironneau, A. Le Hyaric i K. Ohtsuka.

Linia trzecia Słowo kluczowe `fespace Vh(Th,P2)` wraz ze swoimi parametrami `Th`, `P2` generuje właściwą siatkę elementów skończonych. `Th` oznacza tu wygenerowane wcześniej trójkąty, a `P2` oznacza, że funkcja kształtu przyjętego izoparametrycznego elementu skończonego jest wielomianem stopnia drugiego.

Linia czwarta Definicja funkcji $f(x, y)$ w postaci `f=x*y`

Linie piąta Definiowanie w przestrzeni `Vh` funkcji „`u`” stanowiącej rozwiązanie problemu 1.1.1. Dodatkowo definiowana jest pewna funkcja kontrolna „`v`” niezbędna przy wariacyjnym sformułowaniu problemu 1.1.1

Linie od szóstej do dziewiątej Wariacyjne sformułowanie równania Poissona. Mnożąc równanie (1.1.1) przez funkcję kontrolną $v(x,y)$ i całkując po powierzchni Ω otrzymujemy

$$-\int_{\Omega} v \Delta u(x, y) dx dy = \int_{\Omega} v f dx dy \quad (1.1.2)$$

zgodnie z twierdzeniem Greena równanie Poissona można zapisać w postaci

$$a(u, v) - \ell(f, v) = 0 \text{ dla wszystkich } v \quad (1.1.3)$$

$$a(u, v) = \int_{\Omega} \nabla u \nabla v dx dy \quad (1.1.4)$$

$$\ell(f, u) = \int_{\Omega} f v dx dy, \quad (1.1.5)$$

$$v = 0 \text{ dla } \partial\Omega \quad (1.1.6)$$

Równanie (1.1.4) można zapisać przy użyciu poleceń `freefem++`

$$\int_{\Omega} \nabla u \nabla v dx dy \rightarrow \text{int2d(Th) (dx(u)*dx(v) + dy(u)*dy(v))}$$

zaś równanie (1.1.5)

$$\int_{\Omega} f v dx dy \rightarrow \text{int2d(Th) (f*v)}$$

i wreszcie warunek brzegowy $u(x, y) = 0$ dla $(x, y) \in \partial\Omega$ zapisujemy

$$\text{on(C, u=0);}$$

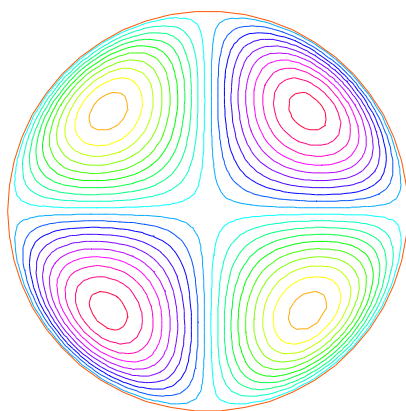
W przypadku kiedy powierzchnia Ω ma otwór D należy określić warunek brzegowy na jego krawędzi, polega to na modyfikacji polecenia `on(...)`

$$+ \text{on(C, u=0) + on(D, u=0);}$$

Linia dziesiąta Ustawiamy zegar mierzący czas obliczeń.

linia jedenasta Formalnie uruchamiamy obliczenia równania Poisson.

Linia dwunasta Wykreślamy funkcję u na tle powierzchni Ω .

Rysunek 1.1. Isolinie funkcji u spełniającej równanie 1.1.1.

Rozdział 2

Sformułowania wariacyjne słabe podstawowych równań fizyki matematycznej

2.1.

Rozdział 3

Przykłady zagadnień

3.1. Zadanie Lamé

Wyznaczyć rozkład przemieszczeń i naprężeń dla płaskownika z otworem centralnym obciążonego wzdłuż dwu krawędzi poziomych. Z uwagi na symetrię modelu analizie można poddać tylko jedną czwartą modelu (rys.3.1), zastępując oddziaływanie drugiej części przez odpowiednio zbudowane warunki brzegowe. Zagadnienie Lamé wynikające z uogólnionego prawa Hooke'a

$$\sigma_{ij}(\mathbf{x}) = c_{ijkl}(\mathbf{x})\varepsilon_{ij}(\mathbf{x}) \quad (3.1.1)$$

oraz definicji tensora odkształcenia

$$\varepsilon_{ij}(u) = \frac{1}{2}(u_{i,j} + u_{j,i}) \quad (3.1.2)$$

gdzie: i,j – x,y - współrzędne kartezjańskie,
symbol $,$ – oznacza różniczkowanie po x lub y.

Zakładając materiał izotropowy i wprowadzając dwie stałe materiałowe λ , μ równanie Lamé przyjmuje postać

$$\sigma_{ij} = \lambda\delta_{ij} \operatorname{div} u + 2\mu\varepsilon_{ij} \quad (3.1.3)$$

gdzie: $\operatorname{div}(u)$ – dywergencja funkcji u
 δ_{ij} – delta Kroneckera.

Sformułowanie wariacyjne równania 3.1.3 przybiera postać

$$\int_{\Omega} [2\mu\varepsilon_{ij}(\mathbf{u})\varepsilon_{ij}(\mathbf{v}) + \lambda\varepsilon_{ii}(\mathbf{u})\varepsilon_{jj}(\mathbf{v})] = \int_{\Omega} \mathbf{f} \cdot \mathbf{v} + \int_{\Gamma} \mathbf{g} \cdot \mathbf{v}, \quad \forall \mathbf{v} \in V \quad (3.1.4)$$

gdzie: V – jest podprzestrzenią liniową przestrzeni Ω^2 ,

i jest zapisane w liniach 25, 26, 27; linie 28, 29, 30 opisują warunki brzegowe wynikające z symetrii modelu oraz uwzględniające kinematyczny sposób obciążenia górnej krawędzi. W zadaniu uwzględniono również grawitację.

```
// Zadanie lamego
// CTL @ 2005
int topplate=5;
int bottomplate=3;
int right=1;
int left=4;
int circle=2;
int gravity=0;
```

Definiowanie zarysu próbki przy użyciu polecenia border()

```
border a(t=0,1.8){x=0;y=2-t;label=right;}; //prawa
border b(t=pi/2,0){x=0.2*cos(t);y=0.2*sin(t);label=circle;};
border c(t=0,1.8){x=0.2+t;y=0;label=bottomplate;};
border d(t=0,2){x=2;y=t;label=left;};
border e(t=0,2){x=2-t;y=2;label=topplate;};
```

Definiowanie siatki elementów skończonych i jej kreślenie

```
mesh th= buildmesh(a(20)+b(40)+c(20)+d(30)+e(30));
plot(th);
```

Definiowanie stałych niezbędnych dla zadania sprężystego

```
real E=1;
real nu=0.3;
real mu=E/(1+nu);
real lambda=E*nu/((1+nu)*(1-2*nu));
```


Definowanie właściwości siatki elementów skończonych. Rozwiązywanie zagadnienia wariacyjnego.

```
fespace Vh(th, [P1,P1]);
Vh [uu,vv], [w,s];
solve bb([uu,vv], [w,s])=
int2d(th) (2*mu*(dx(uu)*dx(w)+((dx(vv)+dy(uu))*(dx(s)+dy(w)))/4)
+lambda*(dx(uu)+dy(vv))*(dx(w)+dy(s))/2)
+int2d(th) (gravity*s)
+on(left,uu=0)
+on(topplate,vv=0.1)
+on(bottomplate,vv=0);
```

Wykreślanie przemieszczeń i zapisywanie obrazków w pliku.

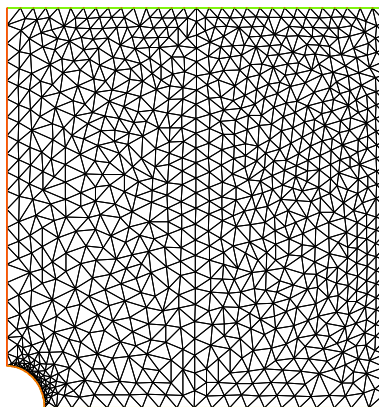
```
plot([uu,vv], wait=1);
mesh th1=movemesh(th, [x+uu,y+vv]);
plot(th1, wait=1, ps="th1.eps");
plot(th, uu, value=true, ps="uu.eps");
plot(th, vv, value=true, fill=1, ps="vv.eps");
```

Obliczenia naprężeń w płaskim stanie naprężenia

```
fespace zVh(th, [P2]);
zVh sx, sy, sxy;
sx=lambda*(dx(uu)+dy(vv))+2*mu*dx(uu);
sy=lambda*(dx(uu)+dy(vv))+2*mu*dy(vv);
sxy=mu*(dy(uu)+dx(vv));
```

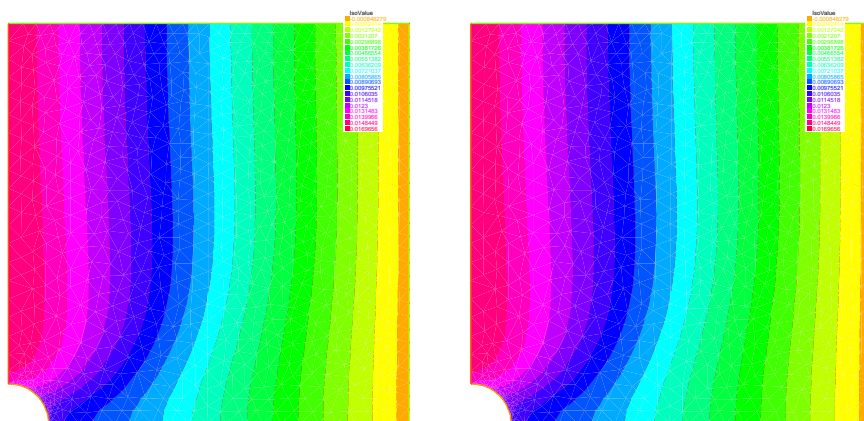
Wykreślanie map naprężeń i zapis ich do pliku

```
plot(sx, value=true, wait=1, fill=1, ps="sxx.eps");
plot(sy, value=true, wait=1, fill=1, ps="syy.eps");
plot(sxy, value=true, wait=1, fill=1, ps="sxy.eps");
```

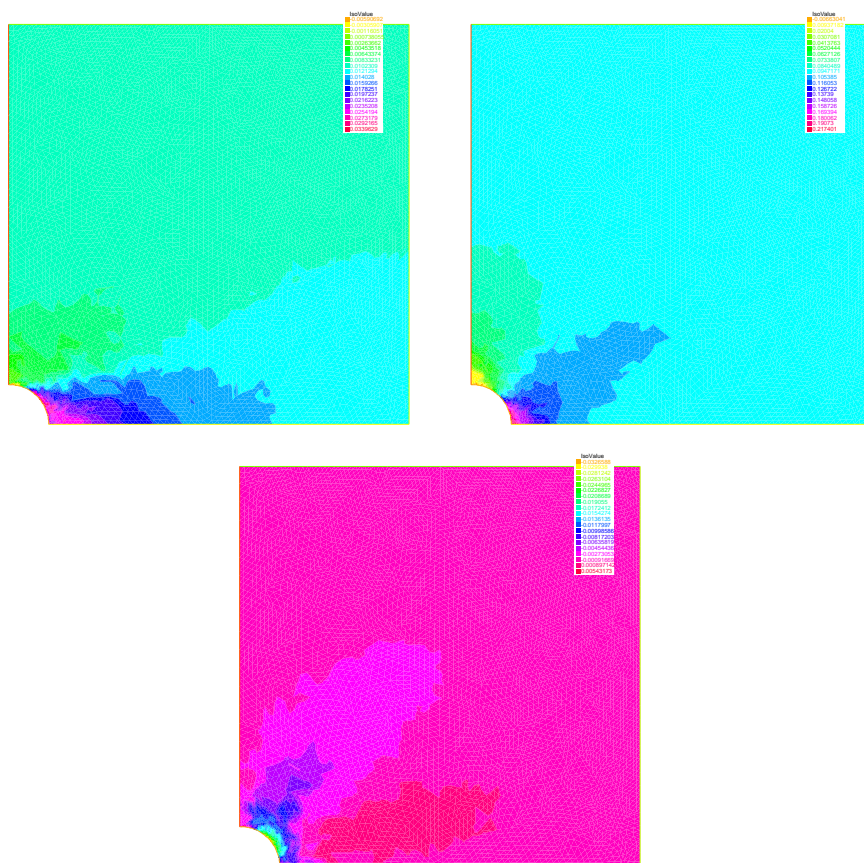

Rysunek 3.1. Siatka elementów skończonych rozpięta na jednej czwartej modelu płaskownika z otworem centralnym

Uzyskane mapy przemieszczeń modelu pokazano na rysunku 3.2. Uzyskane mapy naprężeń pokazano na rys.3.3.

Rysunek 3.2. Mapy przemieszczeń

Rysunek 3.3. Mapy naprężeń σ_{xx} , σ_{yy} , σ_{xy}


```

// -----
int NpSzerokosc=10 ; // liczba podziałów krawędzi
int NpDlugosc=10 ; //
//
// Triangularyzacja
// -----
mesh siatka=buildmesh(left(NpSzerokosc)+top(NpDlugosc)+right(NpSzerokosc)+bottom(NpDlugosc));

// Kreślenie trójkątów
plot(siatka,wait=true);
//
// Definicja siatki elementów skończonych oraz jej właściwości
// wykorzystano element typu P1
// -----
fespace Dskalar(siatka,P2); // funkcja skalarna w każdym węźle
fespace Dwektor(siatka,[P2,P2]); // funkcja wektorowa w każdym węźle

// Kreślenie, zapamiętywanie siatki elementów skończonych
// -----
plot(siatka,wait=true, cmm="siatka poczatkowa");
savemesh(siatka,nazwa+"_siatka"+trian);

// Wazne komunikaty
// -----
cout << " " << "\n";
cout << "Obliczenia w toku"<< "\n";
cout << " " << "\n";

// Definiowanie charakterystyk materiałowych
// =====
//
// -----
real Young= 210000; // Moduł Young'a
real Poisson= 0.3 ; // Współczynnik Poissona
real Mu = Young/(2*(1+Poisson)); // Współczynnik Lamé (Mu)
real Lambda = Young*Poisson/((1+Poisson)*(1-2*Poisson)); // Współczynnik Lamé (lambda)

// Obciążenia zewnętrzne
// Siły objętościowe
// -----
// Pole (obciążeń) naprężeń zewnętrznych

// -----
real SYY=0;
real SXX=100;
real SXY=0;
real SYX=SXY;

// definicja problemu
// =====
// Płaski stan naprężenia (wybor=0) lub odkształcenia (wybor=1)
// -----
// epsilon33=-Lambda/(Lambda+2*Mu)*(epsilon11+epsilon22); // płaskie naprężenia
// epsilon33=0; // płaskie odkształcenia
//

```

```

int wybor=0;
real gwiazda;
cout << " " << "\n";
if (wybor==0)
{
cout << "Plaski stan naprezenia " << "\n";
gwiazda=-Lambda/(Lambda+2*Mu);
}
else
{
cout << "Plaski stan odkształcenia" << "\n";
gwiazda=0;
cout << " " << "\n";
}
//=====
// Równanie Lamé (sformułowanie wariacyjne słabe) Płaski stan naprezenia i odkształcenia
// -----
// int2d(maillage){(Mu*[dx(uu)*dx(u)+dy(vv)*dy(v)+(dx(vv)+dy(uu))*(dx(v)+dy(u))/2]
// +(1+Etoile)*Lambda*[dx(uu)+dy(vv)]*[dx(u)+dy(v)]/2)*2}
// Warunki brzegowe - w przemieszczeniach ( warunek Dirichleta)
// -----
// on(NoDE,uu=0) // pierwszy fragment brzegu (uu=0)
// on(NoAB,vv=0) // pierwszy fragment brzegu )vv=0)
//.../

// obciążenie brzegowe siłami,
// N(N.x, N.y), wektory normalne do brzegu
// -----
// int1d(siatka,lewy)((sigmaXX*N.x+sigmaXY*N.y)*u
// +(sigmaXY*N.x+sigmaYY*N.y)*v) // obciążenie na brzegu lewy
// int1d(siatka,dolny)((sigmaXX*N.x+sigmaXY*N.y)*u
// +(sigmaXY*N.x+sigmaYY*N.y)*v) // obciążenie na brzegu dolny
//.../

// Rozwiązanie zagadnienia wariacyjnego w przemieszczeniach

// =====
// Definicja pola przemieszczeń [uu,vv] i zmiennych pomocniczych [u,v]
// -----
Dwektor [uu,vv], [u,v]; //funkcja wektorowa przemieszczeń rozpięta na siatce

// =====
// Rozwiązanie w przemieszczeniach
// -----
solve deplacement([uu,vv],[u,v]) =
int2d(siatka)((Mu*(dx(uu)*dx(u)+dy(vv)*dy(v)+(dx(vv)+dy(uu))*(dx(v)+dy(u))/2]
+(1+gwiazda)*Lambda*(dx(uu)+dy(vv))*[dx(u)+dy(v)]/2)*2)
-int1d(siatka,lewy)((SXX*N.x+SXY*N.y)*u
+(SXY*N.x+SYY*N.y)*v)
+ on(prawy,uu=0)
+ on(prawy,vv=0);

//
// Prezentacja wyników
// Obliczania modułu przemieszczenia całkowitego dla każdego węzła siatki

```

```

// -----
Dskalar module=sqrt(uu^2+vv^2);

// Rozwiązanie w odkształceniach i naprężeniach
// =====
// Obliczanie składowych tensora odkształcenia
// -----
Dskalar EpsilonXX=dx(uu);
Dskalar EpsilonYY=dy(vv);
Dskalar EpsilonXY=(dy(uu)+dx(vv))/2;

// Płaski stan naprężenia lub odkształcenia
// zmiana gwiazda oznacza wybór
// -----
Dskalar EpsilonZZ=gwiazda*(EpsilonXX+EpsilonYY);
// Calcul des composantes du tenseur des contraintes
// -----
Dskalar SigmaXX=Lambda*(1+gwiazda)*(EpsilonXX+EpsilonYY)+2*Mu*EpsilonXX;
Dskalar SigmaYY=Lambda*(1+gwiazda)*(EpsilonXX+EpsilonYY)+2*Mu*EpsilonYY;
Dskalar SigmaXY=2*Mu*EpsilonXY;
Dskalar SigmaZZ=Lambda*gwiazda*(EpsilonXX+EpsilonYY);

// Obliczanie składowych tensora naprężenia
// -----
Dskalar centre=(SigmaXX+SigmaYY)/2;
Dskalar rayon=sqrt((SigmaXX-SigmaYY)^2+4*SigmaXY^2)/2;
Dskalar sigmaI=centre+rayon;
Dskalar sigmaII=centre-rayon;

// Obliczenia kieruków osi głównych
// -----
// Kat
Dskalar alphasad=atan(2*SigmaXY/(SigmaXX+SigmaYY))/2;
Dskalar alphadeg=alphasad*180/pi;

// Wektory własne naprężeń
Dwektor [sigmaIx ,sigmaIy] , [sigmaIIx ,sigmaIIy];
[sigmaIx ,sigmaIy]=[sigmaI*cos(alphasad),sigmaI*sin(alphasad)];
[sigmaIIx ,sigmaIIy]=[-sigmaII*sin(alphasad),sigmaII*cos(alphasad)];

// Prezentacja wyników
// *****
// siatka
// =====
// Kreślenie siatki po deformacji
// -----
mesh deforme = movemesh(siatka, [x+uu, y+vv]);
plot(deforme,wait=true,ps=nazwa+"siatka_zdeform.eps",cmm="siatka_zdeformowana");

// Kreślenie siatki niezdeformowanej i zdeformowanej
// -----
plot(siatka,deforme,wait=true,cmm="siatka poczatkowa i zdeformowana");

```

```

// Pole przemieszczeń
// =====
// Pole przemieszczeń wektorowo
// -----
plot([uu,vv],value=true,wait=true,cmm="Pole przemieszczeń");

// Pole przemieszczeń uu
// -----
plot(uu,value=true,wait=true,cmm="Przemieszczenie u");

// Pole przemieszczeń vv
// -----
plot(vv,value=true,wait=true,cmm="Przemieszczenie v");

// Pole przemieszczeń moduł
// -----
plot(module,value=true,wait=true,cmm="Przemieszczenie całkowite (modul)");

// Pole przemieszczeń uu i vv
// -----
plot(uu,vv,value=true,wait=true,cmm="Przemieszczenie u i v");

// Odkształcenia
// =====
// Kreślenie epsilonXX
// -----
plot(EpsilonXX,value=true,wait=true,cmm="EpsilonXX");

// Kreślenie epsilonYY
// -----
plot(EpsilonYY,value=true,wait=true,cmm="EpsilonYY");

// Kreślenie epsilonXY
// -----
plot(EpsilonXY,value=true,wait=true,cmm="EpsilonXY");

// Naprężenia
// =====
// Kreślenie sigmaXX
// -----
plot(SigmaXX,value=true,wait=true,fill=1,ps=nazwa+"sigmaXX.eps",cmm="SigmaXX");

// Kreślenie sigmaYY
// -----
plot(SigmaYY,value=true,wait=true,fill=1,ps=nazwa+"sigmaYY.eps",cmm="SigmaYY");
// Kreślenie sigmaXY
// -----
plot(SigmaXY,value=true,wait=true,fill=1,ps=nazwa+"sigmaXY.eps",cmm="SigmaXY");

// Kreślenie naprężnie głównego sigma I
// -----
plot(sigmaI,value=true,wait=true,fill=1,ps=nazwa+"sigmaI.eps",cmm="SigmaI");

```

```

//Kreślenie naprężnie głównego sigma I
// -----
plot(sigmaII,value=true,wait=true,fill=1,ps=nazwa+"sigmaII.eps",cmm="SigmaII");

// Isoclines (isovaleurs de alpha)
// -----
plot(alphadeg, value=true,wait=true,fill=0,ps=nazwa+"Isoclines.eps",cmm="isolinie stopni");

// Isochromes (isovaleurs de cisaillement max)
// -----
plot(rayon,value=true,wait=true,ps=nazwa+"Isochromes.eps",cmm="Isochromes");

// Isopaches (isovaleurs de sigma moyen)
// -----
plot(centre,value=true,wait=true,fill=1,ps=nazwa+"Isopaches.eps",cmm="Isopaches");

// Isostatiques
// -----
plot([sigmaIx,sigmaIy],value=true,wait=true,cmm="Isostatiques Sigma I");
plot([sigmaIIx,sigmaIIy],value=true,wait=true,cmm="Isostatiques Sigma II");
plot([sigmaIx,sigmaIy],[sigmaIIx,sigmaIIy],value=true,wait=true,cmm="Isostatiques");

// Coupes
// // =====
// // bord AB
// // -----
// real[int] xAB(NpAB+1),zAB22(NpAB+1),zAB11(NpAB+1),zAB12(NpAB+1);
// int i;
// for (i=0;i<NpAB+1;i++)
// {
// x=A[0]+(B[0]-A[0])/NpAB*i;y=A[1]; // sens A->B
// xAB[i]=x;
// zAB11[i]=sigma11;
// zAB22[i]=sigma22;
// zAB12[i]=sigma12;
// }
// cout << " " << "\n";
// cout << " Coupe AB de A vers B" << "\n";
// cout << " -----" << "\n";
// cout << "SigmaXX sur AB - en A " << zAB11[0] << "\n";
// cout << "SigmaXX sur AB - en B " << zAB11[NpAB] << "\n";
// cout << "SigmaXX sur AB - max " << zAB11.max << "\n";
// plot([xAB,zAB11],wait=true,cmm="SigmaXX sur AB");
// {
// ofstream file(nom+"SigmaXX sur AB"+ext);
// for (i=0;i<NpAB+1;i++)
// {
// file << xAB(i) << "," << zAB11(i) << endl;
// }
// }c
// out << " " << "\n";
// cout << "SigmaYY sur AB - en A " << zAB22[0] << "\n";
// cout << "SigmaYY sur AB - en B " << zAB22[NpAB] << "\n";

```



```
// plot([xAB,zAB22],wait=true,cmm="SigmaYY sur AB");
// {
// ofstream file(nom+"SigmaYY sur AB"+ext);
// for (i=0;i<NpAB+1;i++)
// {
// file << xAB(i) << "," << zAB22(i) << endl;
// }
// }c
// out << " " << "\n";
// cout << "SigmaXY sur AB - en A " << zAB12[0] << "\n";
// cout << "SigmaXY sur AB - en B " << zAB12[NpAB] << "\n";
// plot([xAB,zAB12],wait=true,cmm="SigmaXY sur AB");
// ....
// // Rem plot fournit une fenetre vide si la sortie est nulle en tout point
```